

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö 12.5.2022 (VN/34059/2021)

Kelan lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamiseksi

Kela kunnioittaen lausuu seuraavaa esityksestä toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeeseen liittyvistä säädösmuutoksista.

1. Ammatillisen perustutkinnon, lukion aineopintojen ja ylioppilastutkinnon suorittaminen samanaikaisesti – eri opiskeluoikeuksien päätoimisuus ja tukioikeus

Luonnoksen mukaan esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opintojen yhdistämistä ja kaksoistutkinnon suorittamista koskevia säännöksiä sekä lukiolaissa että ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa. Opintojen yhdistämiseen ja ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon samanaikaiseen suorittamiseen liittyvää vakiintunutta käytäntöä tuotaisiin lain tasolle opiskelijan oikeudellisen aseman selkeyttämiseksi.

Kela kannattaa kaksoistutkintoja koskevan lainsäädännön täsmentämistä.

Pelkästään lukion aineopintojen suorittaminen ei ole opintotukilain 5 a §:n mukaan päätoimista opiskelua eikä se oikeuta opintotukeen. Koulumatkatukilain 2 §:n mukaan opiskelun päätoimisuudesta säädetään opintotukilaissa, joten viittaussäännöksen perusteella lukion aineopintojen suorittaminen ei myöskään oikeuta koulumatkatukeen.

Opintotukilain 5 a §:n mukaan lukio-opinnot ovat päätoimisia, jos ne suoritetaan ammatillisen perustutkinnon yhteydessä aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisina lukio-opintoina. Vaikka pykälässä viitataan vain aikuisille suunnattuun oppimäärään, päätoimisuus opintoina on vakiintuneen tulkinnan mukaan pidetty myös lukion aineopintoja, jos opiskelija suorittaa niitä ammatillisen perustutkinnon yhteydessä. Opiskelija voisi luonnoksen mukaan jatkossa

suorittaa ammatillista perustutkintoa, lukion aineopintoja ja ylioppilastutkintoa (kaksoistutkinto) siten kuin siitä säädettäisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain uudessa 19 a §:ssä. **Kela ehdottaa**, että edellä tarkoitettu kaksoistutkinto mainittaisiin opintotukilain 5 a §:ssä päätoimisena koulutuksena. Tämä olisi opiskelijan oikeusturvan kannalta tärkeä muutos.

Kaksoistutkinnon suorittaja saattaa jatkaa lukion aineopintoja sen jälkeen, kun hän on saanut tutkintotodistuksen ammatillisesta perustutkinnosta. Opiskelija saattaa tällaisessa tilanteessa hakea jäljellä oleviin lukio-opintoihin opintotukea ja koulumatkatukea. Kelan on haastava arvioida, onko kyseessä yhdistelmätkinto ja voidaanko jäljellä oleviin opintoihin myöntää tukea. Kuten luonnoksessa todetaan, tällä hetkellä näitä tietoja ei ole suoraan saatavilla, vaan tiedot joudutaan päättelemään opiskeluoikeuksien ja suoritusajankohtien perusteella.

Kela kannattaa luonnoksessa olevaa ehdotusta, että jatkossa kaksoistutkintolainen saisi tutkintotodistuksen ammatillisesta perustutkinnosta vasta kun hän suorittanut myös kaikki lukion aineopinnot, joista on sovittu henkilökohtaisessa osaamisen kehittämisen suunnitelmassa (HOKS). Muutos selkeyttäisi sitä, mihin saakka lukion aineopintojen suorittaminen on päätoimista opiskelua. Jos opiskelija päättäisi jatkaa lukion aineopintojen suorittamista sen jälkeen, kun hän on jo saanut tutkintotodistuksen ammatillisesta perustutkinnosta (= kaksoistutkinnosta), lukion aineopintojen ”omaehtoinen” suorittaminen ei enää olisi päätoimista opiskelua eikä siihen myönnettäisi opintotukea eikä koulumatkatukea.

Kela kannattaa myös ehdotusta, jonka mukaan tieto kaksoistutkinnon suorittamisesta löytyisi jatkossa yksiselitteisesti valtakunnallista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain mukaisesta opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta (Koski-tietovaranto). Tieto on erityisen tärkeä niissä tilanteissa, joissa opiskelija päättää omaehtoisesti jatkaa lukion aineopintoja vielä ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen.

Kaksoistutkinnon suorittajalla saattaa olla vielä suoritettavana ylioppilastutkinnon kokeita sen jälkeen, kun hän on saanut tutkintotodistuksen ammatillisesta perustutkinnosta. Vakiintuneen tulkinnan mukaan kaksoistutkintolaisille on myönnetty opintotukea jäljellä oleviin ylioppilastutkinnon kokeisiin, vaikka asiasta ei ole erityistä mainintaa lainsäädännössä. Opiskelijan oikeusturvan kannalta on tärkeää, että opintotukilain 5 a §:stä kävisi selvästi ilmi, että kaksoistutkintoon kuuluvat ylioppilastutkinnon kokeet ovat päätoimista, opintotukeen oikeuttavaa koulutusta vielä senkin jälkeen, kun opiskelija on jo saanut tutkintotodistuksen ammatillisesta perustutkinnosta. **Kela ehdottaa**, että opintotukilain 5 a §:ää tarkennetaan tältä osin.

2. Ammatillisen perustutkinnon, lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittaminen samanaikaisesti - eri opiskeluoikeuksien päätoimisuus ja tukioikeus

Opiskelija voi suorittaa samanaikaisesti ammatillista perustutkintoa, lukion oppimäärää (aikuisien tai nuorten) sekä ylioppilastutkintoa eli niin sanottua kolmoistutkintoa. Luonnoksessa ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutusta siihen, miten kolmoistutkintojen päätoimisuus ja tukioikeus arvioidaan.

Kela kuitenkin toteaa, että opiskelijoille voi aiheutua haasteita niissä tilanteissa, joissa koulutuksen maksuttomuus päättyy kesken kolmoistutkinnon suorittamisen. **Kela ehdottaa**, että oppivelvollisuuslain 16 §:ää arvioidaisiin tältä osin. Opintoetuuksien kannalta olisi selkeintä,

että maksuttomuus päättyisi vasta kun opiskelija on suorittanut kaikki kolmoistutkintoon sisältyvät tutkinnot.

Oppivelvollisuuslain 16 §:n mukaan kolmoistutkinnon suorittajan oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy, kun hän on suorittanut ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon. Jos opiskelijalla on ylioppilastutkinnon jälkeen edelleen lukion oppimäärän suorittaminen kesken, jäljellä oleva koulutus ei ole enää maksutonta. Maksuttoman koulutuksen päättymisellä on suuri merkitys varsinkin opiskelijan koulumatkatukioikeuteen.

Esimerkki Oppivelvollinen opiskelija on suorittanut maksutonta ammatillista perustutkintoa, lukion aikuisten oppimäärää ja ylioppilastutkintoa eli kolmoistutkintoa 1.8.2021 alkaen. Hän saa tutkintotodistuksen ammatillisesta perustutkinnosta 31.5.2024. Opiskelijalla on edelleen lukion aikuisten oppimäärää ja ylioppilastutkinto kesken syksyllä 2024 ja hänelle myönnetään koulutukseen koulumatkatuki 8 kilometrin matkalle koko lukuvuodelle 2024-2025. Opiskelija suorittaa joulukuussa 2024 ylioppilastutkinnon, joten koulutuksen maksuttomuus päättyy. Koska opiskelijan koulumatka on alle 10 kilometriä, Kela lakkauttaa koulumatkatuen 1.1.2025 alkaen. Jos tieto koulutuksen maksuttomuuden päättymisestä saadaan viiveellä, opiskelijalle liikaa maksettu koulumatkatuki peritään takaisin.

3. Opintotuen enimmäistukiaika ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa

Luonnoksen mukaan opiskelija voisi yhdistää ammatilliseen perustutkintoon 90 osaamispistettä lukio-opintoja tai 30 osaamispistettä muita opintoja.

Opintotukilain 7 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus opintotukeen säännönmukaisella opiskeluajalla. Säännönmukaisen opiskeluajan päätyttyä opintotukea voidaan myöntää enintään 12 kuukauden ajalle. Ammatillisen perustutkinnon säännönmukainen opiskelu-aika on neljä vuotta. Yhdistelmätutkintojen osalta ei ole erillistä säädöstä säännönmukaisesta opiskeluajasta. **Kela ehdottaa**, että opintotukilain 7 §:n muutostarve arvioidaan yhdistelmätutkintojen tukiajan osalta.

4. Opintojen yhdistämisen vaikutus Kelan ammatilliseen kuntoutukseen

Kelan näkemyksen mukaan esitys voisi jonkin verran pidentää Kelan koulutusta koskevia ammatillisen kuntoutuksen päätöksiä ja nuoren kuntoutusrahan ja kuntoutusrahan myöntö-aikoja silloin, kun näitä etuuksia saava opiskelija haluaisi sisällyttää ammatilliseen perustutkintoonsa laajentavia tutkinnon osia. Tämä tarkoittaisi, että menot näissä etuuksissa voisivat mahdollisesti nousta.

Eläke-, opinto- ja perhe-etuuksien
osaamiskeskuksen päällikkö

Heli Hänninen

Opintotukiryhmän etuuspäällikkö

Piia Kuusisto